

TONI CATANY

UNA HISTÒRIA DE LA FOTOGRAFIA

D'ANAR
I TORNAR

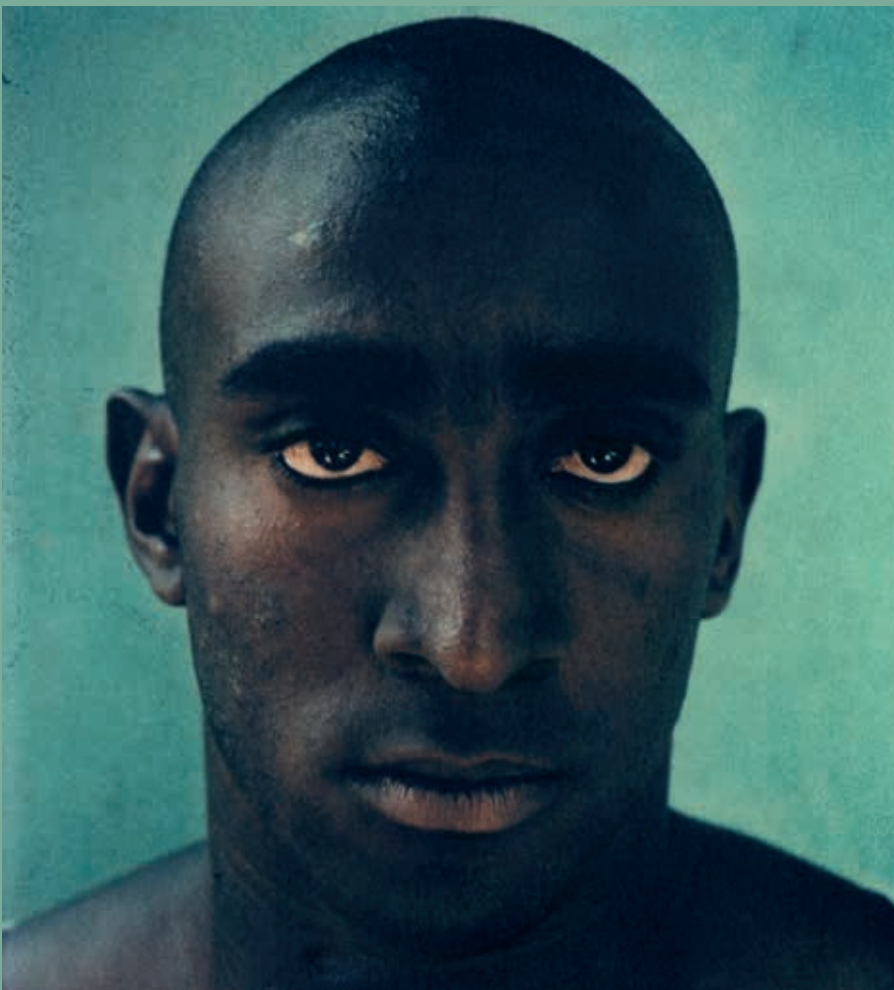
ELS ORÍGENS

“La infantesa és la via real per la qual coneixem millor un país. En el fons, no hi ha altre país que el de la infantesa.”

Roland Barthes

Toni Catany fou un fotògraf autodidacte. La fascinació pels àlbums familiars i pels retrats de Tomàs Monserrat el dugué a interessar-se per la fotografia, i n'aprengué les primeres nocions gràcies a un curs per correspondència que realitzà mentre cursava el batxillerat. El 1960 es desplaçà a Barcelona a estudiar de perit químic, i allí el trobà la mort del pare el 1963, que l'alliberà de l'obligació dels estudis i el lliurà a la seva veritable passió. En un moment en què no hi havia escoles on estudiar fotografia, el seu procés d'aprenentatge es basà, per una banda, en el coneixement dels grans mestres de la història de la fotografia a través dels llibres, primer, i la col·lecció de peces selectes, més endavant. Per l'altra banda, en la pràctica i en l'experimentació amb les diferents tècniques, antigues i modernes, amb una curiositat insaciable que l'acompanyà tota la vida, anant de la fotografia argèntica a la digital tot passant pel calotip, la polaroid transportada, els viratges al seleni i les fotos acolorides a mà o enriquides amb pa d'or.

Natura morta núm. 70, 1984 © FTC

FOTOGRAFIES

ELS RETRATS

“En el retrat, el model, essent qui és, ha de poder semblar un altre. Que la persona que el miri es deixi fascinar per un rostre i que el vegi segons la seva pròpia imaginació. La cara d'un sabater pot semblar la d'un rei, i també al revés. Un bon retrat pot mentir en particular sense deixar de dir la veritat en general.”

Toni Catany

Fotografies és el títol del llibre que Catany, l'any 1996, dedicà quasi exclusivament al retrat. Fer fotografies és, tot sovint, sinònim de fer retrats. La primera fotografia icònica de Catany és un retrat: el Nin d'Eivissa de 1967. També ho foren la majoria dels seus encàrrecs quan feia les primeres passes en l'ofici de fotògraf, especialment d'escriptors i de músics en plena eclosió de la Nova Cançó. Amb tot, no va ser fins al descobriment del procediment de la polaroid transportada i del tractament cromàtic que permet, que Catany es va decidir pel cara a cara, a partir de 1994.

Els retrats d'altres autors admirats per Catany ocupen un lloc preeminent en la seva col·lecció, que compta amb obres d'André Kertész, Humberto Rivas, Marc Trivier, Robert Doisneau, Ouka Leele o Jan Saudek.

Alexis, Cuba, 1996. Polaroid transportada © FTC

ALTARS
PROFANS

NATURES MORTES

“Inventar una imatge, una composició, per expressar un sentiment, una sensació, amb uns objectes i a través d'uns objectes. Fotografiar-la, i la composició desapareix amb la *descomposta* dels objectes. En queda, només, la imatge enregistrada per despertar, als altres, altres sentiments, altres sensacions.”

Toni Catany

Entre tots els gèneres conreats per Catany, la natura morta és, sens dubte, el que més s'associa al seu nom, l'alfa i l'omega de la seva obra. Les composicions florals en color, realitzades principalment als anys vuitanta, el van donar a conèixer en el panorama internacional i a la seva darrera sèrie, *Altars Profans*, el domini tècnic del procés digital duu a una obra d'un refinament tan subtil com sublim. Per a Catany, la natura morta és, més que una tria estètica, un vehicle per expressar sentiments, sensacions o estats d'ànim.

Catany es va acostar a la natura morta als anys setanta, quan va entendre que les llargues exposicions que requeria la tècnica del calotip demanaven subjectes immòbils. Del calotip passà als bodegons en blanc i negre amb una càmera moderna de format mitjà i d'aquí a les seves natures mortes en color. Va ser, en paraules del mateix fotògraf, “com obrir una gran finestra per on entra llum dins un espai fosc.”

Natura morta núm. 186, 1991 © FTC

TONI CATANY (Llucmajor, 1942 – Barcelona, 2013)

Uns anys abans de la seva mort, Catany va començar a treballar en un somni: fer del seu poble natal un nucli de referència al món de la fotografia. Aquest somni es va fer realitat amb l'obertura del Centre Internacional de Fotografia Toni Catany, el març de 2023, i amb l'arribada a Llucmajor, el 2024, del seu arxiu: els positius i negatius, les plaques de vidre de Tomàs Monserrat, la col·lecció de fotografia antiga i obres d'autors moderns i contemporanis com Kertész, Man Ray, García Rodero, Cartier-Bresson, Graciela Iturbide, Paul Strand, Michael Kenna, Joan Fontcuberta, Marc Trivier, Masao Yamamoto, Pentti Sammallahti, Humberto Rivas o Carla van de Puttelaar, d'alguns dels quals la Fundació Toni Catany n'ha organitzat exposicions.

És en aquest arxiu que hem pogut per configurar l'exposició que presentam a partir de l'octubre de 2024, en una mostra antològica de l'obra de Catany i de la seva visió de la fotografia, en què les seves imatges s'acompanyen amb peces de la seva col·lecció que la complementen i la il·luminen.

El treball de Catany se centra principalment en quatre grans subjectes no només de la història de la fotografia, sinó de la història de l'art: la natura morta, el nu, el retrat, el paisatge. Aquests quatre temes es desenvolupen en sis àmbits: D'anar i tornar [Els orígens], Fotografies [Els retrats], Altars profans [Natures mortes], La meua Mediterrània [El viatge], Obscura memòria [Arqueologies] i Somniar déus [Els nus].

UNA CASA PER A LA FOTOGRAFIA

El Centre Internacional de Fotografia Toni Catany, obra de l'arquitecte Josep Lluís Mateo i situat a l'espai que ocupaven les cases de Toni Catany i de Tomàs Monserrat, té per objectiu esdevenir un organisme actiu amb projecció local i global per al foment de la cultura fotogràfica i per al coneixement, la preservació i la difusió de l'obra de Toni Catany mitjançant exposicions i un programa d'activitats culturals i educatives.

C. del fotògraf Toni Catany, 2
07620 Llucmajor (Mallorca)
fundaciotonicatany.cat
+34 971 07 12 07 / +34 659 672 794
+ info

EX
POSI
CIO

con
fluèn
cies

LA MEUA
MEDITERRÀNIA

EL VIATGE

“Són pocs els qui practiquen una cosa que consider fonamental, en un viatge. Un determinat estat d'esperit per conèixer i entendre el país visitat. La gent, la cultura. El viatge és un mitjà per adquirir coneixements.”

Toni Catany

El 1991 es presentava al Casal Sollerí una exposició que reunia una selecció de les fotografies que Catany havia anat fent als seus periples per la Mediterrània, des dels primers viatges a les Pitiüses i a Egipte i Israel amb Baltasar Porcel de finals dels anys seixanta fins a Turquia el 1990, tot passant per Marroc, Tunísia, la Costa Brava, la seva Mallorca natal o Venècia. Per a Catany, aquests viatges suposaven un retorn a la infància; la seva Magdalena de Proust fou un melicó menjat al Marroc i arreu del nostre mar hi trobava un record de l'illa natal: un teixit, uns pins, l'olor d'un gessamí.

Recorreguda la Mediterrània de costa a costa, el fotògraf no dubtà a ampliar horitzons: el fascinaren les gents i els paisatges del Carib cubà i veneçolà, i l'Índia amb la seva explosió sensorial. Tornà amb assiduïtat a aquests tres països, però també obtingué imatges de gran bellesa a l'Àfrica subsahariana, el sud-est asiàtic, Mèxic o l'Illa de Pasqua. D'entre aquestes imatges fetes en els seus viatges dominen, com és natural, els paisatges, però també hi trobam les fotografies que portava dins: natures mortes damunt una taula senzillament parada o una tela en terra; retrats fortuïts per als quals sempre trobava els més meravellosos models i el fons idoni per retratar-los.

Madona, Llucmajor, 1974 © FTC

OBSCURA
MEMÒRIA

ARQUEOLOGIES

“Per a mi, el pas del temps és una obsessió. Hauria pogut pensar en el paisatge general, en la gent; hauria pogut retratar diferents ètnies... però vaig pensar en les ruïnes com les nostres arrels històriques, en l'únic que queda del nostre passat. També en queden els llibres, però el que realment es veu són les ruïnes.”

Toni Catany

Des de finals del segle XVII molts joves aristòcrates europeus feien un viatge de formació pel Vell Continent. El Grand Tour solia passar per París i prosseguia pel nord d'Itàlia, acabant a Roma si el pressupost ho permetia. Amb el descobriment de Pompeia i Herculà, la visita a les ruïnes passà a ser obligada, i la mort de Lord Byron convertí Grècia en el destí final desitjat.

Catany també va fer el seu Grand Tour. A partir dels viatges per la Mediterrània i la seva fascinació pel món clàssic, va voler fer una sèrie de fotografies dels vestigis que esquitxaven les terres del Mare Nostrum, de Marroc a Turquia passant per Líbia, Egipte, Tunísia, Síria, el Líban, Itàlia, Grècia o Jordània. Per primera vegada, empenia els viatges amb un objectiu fotogràfic concret, i emprant exclusivament els rodets polapan de Polaroid (diapositives en blanc i negre de revelat instantani) que solien usar-se per fer proves de llum a l'estudi. La combinació de les imperfeccions del film amb les textures obtingudes amb el positiu mitjançant calotips virats al seleni donen el caràcter a aquesta sèrie. La recerca de la memòria i l'arqueologia s'estengué més endavant als altres països on viatjava: Angkor Bat a Cambodja, les ruïnes perses a l'Iran, les restes maies de Mèxic.

El corredor d'Herculà, Museu Arqueològic de Nàpols, 1993 © FTC

SOMNIAR DÉUS

NUS

“L'altre dia, rellegint *El jove* de Blai Bonet, se'm va acudir un possible títol per a la meua col·lecció de nus: “Somniar déus”. Al poema “Tres” hi diu: “Mentre et somnio ets déu”. Aquest títol explica molt bé el que he fet fins ara: mitificar el cos. He fotografiat cossos bells per mirar i admirar, però no per tocar.”

Toni Catany

A finals dels anys 80, després de més d'una dècada realitzant la sèrie de natures mortes, Catany se'n cansà, i la confluència de dos atzars li proporcionaren un nou tema. Un encàrrec sobre el cos humà que no reeixí i les fotografies que va fer de l'espectacle “Mozartnu” de Iago Pericot el portaren a fer del nu el centre del seu interès fotogràfic en un projecte que resultaria en el llibre *Somniar déus*, publicat el 1993.

Inspirat en l'estatuària clàssica i empès per la voluntat de divinitzar el cos humà, abandonà la immobilitat dels bodegons pels cossos dels ballarins en moviment, centrant el seu interès no pas en la textura de la pell com altres fotògrafs de l'època que es dedicaven a aquest tema, sinó en la forma del cos, els volums, el dinamisme.

Amb tot, Catany va fer nus abans i després de *Somniar déus*. El cos nu és ja protagonista de nombrosos calotips que l'artista llucmajorer produí entre 1976 i 1986, i aquest subjecte apareix també en els seus treballs posteriors, des de les seves exquisides polaroids transportades fins a les darreres obres de producció digital.

Somniar déus núm. 84, 1988 © FTC